

חינוך איכותי בגיל הרך תורם באופן משמעותי להתפתחות קוגניטיבית רגשית וחברתית של ילדים. השפעותיו הן מרחיקות לכת וקשורות במישרין לסיכויי השתלבותו והצלחתו של הילד בהמשך לימודיו בבית הספר כמו גם להשתלבות בחברה. קיימות הוכחות מחקריות לכך שהשקעתו של הון ציבורי בחינוך בגיל הרך משתלמת מבחינה כלכלית בטווח הקצר ובטווח הארוך (Barnett & Masse, 2006).

מערכת החינוך הקדם יסודית מהווה את המפגש הראשון של ילדים עם דרישות מערכת החינוך. חוויותיהם של הילדים במסגרת זו, יוצרות תשתית להתפתחותם הרגשית, חברתית וקוגניטיבית משמעותית (ברזניץ וימין, 2008). בתקופה זו נבנית מערכת התפיסות, הרגשות, ההתנהגויות, והנטיות שיאפיינו את הילדים בהמשך דרכם כלומדים וכבוגרים. חיזוק החינוך בשלבים אלה חיוני, הן לקידום הצלחתם של כלל הילדים, והן לצמצום של הפערים המתרחבים לעתים בין הקבוצות השונות של הילדים. חינוך איכותי וראוי בגיל הרך יסייע לפתח בקרב הילדים אסטרטגיות, וכשרי חשיבה להתמודדות עם בעיות ואתגרים חדשים, לצד פיתוח כישוריהם החברתיים. חינוך איכותי נבחן אף ביחס לדאגה לילדים משכבות האוכלוסיה המצויות בקושי, או במצב של סיכון. הניסיון החינוכי בישראל ובארצות אחרות בעולם מוכיח, כי חסכים חינוכיים בגיל צעיר, ואפילו בגיל רך מאוד, פוגעים באופן משמעותי בהתפתחותו של הילד וביכולתו להתקדם בגיל מבוגר יותר. ילדים הבאים מרקע חברתי-כלכלי חלש נמצאים בעמדת נחיתות ביחס לבני גילם הבאים מרקע חזק יותר, והפערים הולכים וגדלים עם התבגרותם. מה שניתן למנוע בתחילת הדרך, או לתקן בקלות יחסית בגיל צעיר, הופך למשימה כמעט בלתי-אפשרית בהמשך (קליין ויבלון, 2008;)

ממצאי מחקרים מדגישים שלחינוך בגיל הרך השפעות חיוביות על רווחה נפשית של הילד ומניח את היסודות לתהליכי למידה איכותיים לאורך שנים. חינוך איכותי בגיל הצעיר מגדיל גם את הסיכוי למוביליות בין-דורית (OECD 2012). צמצום פערים חברתיים כאחת ממטרות החינוך בגיל הרך מקבל חיזוק במחקרו של Shweinhart (2007) הוא מצביע על כך שהשלכותיו של חינוך מיטבי בגיל הצעיר הוא בעל השפעה על איכות החיים באופן מוכלל של הילדים גם בבגרותם (המחקר היה מחקר אורך ועקב אחריהם עד הגיעם לגיל 40)

בספרות היום מקובל להבחין בין שתי קבוצות מרכזיות של משתנים מהם נגזרת איכות הטיפול בגיל הרך : איכות מבנית ואיכות תהליכית. איכות מבנית מתייחסת לתשומות המסגרת החינוכית דוגמת מספר ילדים בקבוצה, יחס בין מספר ילדים ומספר מטפלים, גודל מבנה, השכלה ופיתוח מקצועי של הצוות החינוכי וכו'. 'איכות תהליכית מתייחסת לתהליך החינוכי והטיפול במסגרת : האופן שבו פונה המטפלת או הגננת לילד, האינטראקציה שנוצרת בניהם, תגובתיות לצרכי הילד ולרצונותיו וכו'

לקשר גננת-ילד השפעה רבה על תחומי חיים שונים של הילד, כגון : כישורים והסתגלות לימודיים, והתנהגויות חברתיות. מחקרים שנעשו מצביעים על כך שלילדים שהיו בקשר קרוב עם הגננת יש הישגים גבוהים יותר בכיתה א', בעוד

שלילדים שהיו בקשר קונפליקטואלי היו הישגים נמוכים. כמו כן, נמצא שכאשר הגננת דיווחה על קירבה לילד, הילד דיווח שהוא אוהב את גן הילדים, אך כאשר הגננת דיווחה על קונפליקט ותלות בקשר עם הילד, הילד דיווח על פחות אהבה לגן הילדים (Pianta & Stuhlman, 2004; Hamre, Pianta, Downer & Mashburn, 2008).

הוועדה בראשותה של פרופסור פנינה קליין לבחינתן של דרכי חינוך בגיל הגן וזיקתן להפקת המרב מבית הספר הצביעה על כך, שמסגרות חינוכיות איכותיות במערכת הקדם יסודי הן בעלות השפעה רבה על התפתחותם של הילדים ועל החברה כולה (קליין ויבלון, 2008).

השינויים המומלצים ע"י הוועדה נובעים ממחקרים עדכניים שהוכחו את חשיבותם של יחסים רגשיים- חברתיים והוראתיים נאותים בין מורים לבין ילדים ובין הילדים לבין חבריהם, טיפוח קוגניטיבי ולשוני ופיתוח יצירתיות. הוועדה מחשיבה מאוד הבטחה של אקלים רגשי חיובי ומניעה של ביטויי אלימות במסגרת המוסד החינוכי. חברי הוועדה אף הסכימו כי ראוי לטפח את איכות התקשורת בין המבוגרים לילדים ובין הילדים לבין עצמם כדי לקדם את השפה הדבורה על כל היבטיה. בתקופה זו נבנית מערכת התפיסות, הרגשות, ההתנהגויות, והנטיות שיאפיינו את הילדים בהמשך דרכם כלומדים וכבוגרים. חיזוק החינוך בשלבים אלה חיוני לקידום הצלחתם של הילדים, יסייע לפתח בקרב הילדים אסטרטגיות, וכשרי חשיבה להתמודדות עם בעיות ואתגרים חדשים, לצד פיתוח כישוריהם החברתיים.

בבליוגרפיה

ברזניץ, צ., וימין, ר., (2008). אבחון, מדידה והערכה גן-ב', תמונת מצב והמלצות, צוות הבדיקה לנושא אבחון, מדידה והערכה לגיל הרך. ירושלים: היזמה למחקר חינוכי בחינוך, האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

קליין, פ., יבלון, י., (עורכים). (2008). ממחקר לעשייה בחינוך לגיל הרך. ירושלים: הוועדה לבחינת דרכי חינוך לגיל הרך, האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים.

Barnett, W.S., & Masse, L. (2006). Early childhood education. In A. Molnar (Ed.), School reform proposal: The research evidence. Greenwich, CN: Information Age Publishing

Blair, C. (2003). Self regulation and school readiness

Hamre, B. K., Pianta, R. C., Downer, J. T., & Mashburn, A. J. (2008). Teachers' perceptions of conflict with young students: Looking beyond problem behaviors. *Social Development, 17*(1), 115-136

Katch, J. (2013). Contemporary perspectives on research in creativity in early childhood education

NAEYC (2008) Developmentally appropriate practice in early childhood programs , 3rd Ed. Copple, C. & Bredekamp, S. Eds.

OECD (2012). Starting Strong III: A quality toolbox for early childhood education and care

Pianta, R. C., & Stuhlman, M. W. (2004). Conceptualizing risk in relational terms: Associations among the quality of child-adult relationships prior to school entry and children's developmental outcomes in first grade. *Educational and Child Psychology, 21*(1), 32-45.

Schweinhart, L. J. (2007). The High/Scope Perry preschool study through age 40: Summary, conclusions and frequently asked questions